

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Operations Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ ดังนี้

3.1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ปฏิบัติกิจกรรมด้านอาชีพ การจัดระบบการตลาด การนิเทศติดตามผล

3.1.2 ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ และรายจ่ายของครอบครัว

3.1.3 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการพึ่งตนเอง ปัจจัยในการผลิต การบริหารจัดการ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 กิจกรรมแทรกแซง (Intervention)

โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานปัญหาอุปสรรค และความต้องการในการส่งเสริมอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ในบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลนาข่า อำเภอแม่จวนจัตวีร์ จังหวัดขอนแก่น นำมาวิเคราะห์ปัญหาเชิงระบบแล้วกำหนดกิจกรรมแทรกแซงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ดังนี้ (รายละเอียดในภาคผนวก)

3.2.1 การฝึกอบรม

3.2.2 การศึกษาดูงาน

3.2.3 การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ

3.2.4 ปฏิบัติกิจกรรมด้านอาชีพ

3.2.5 การจัดระบบตลาด

3.2.6 การนิเทศและติดตามผล

3.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน

3.3.1 ปัจจัยนำเข้า (Input Indicators)

สิ่งที่ต้องประเมิน	ตัวชี้วัด
1. บุคลากร 1.1 เกษตรกรในหมู่บ้าน 1.2 วิทยากร 1.3 ข้าราชการในพื้นที่ 1.4 ผู้วิจัย	1. บุคลากร 1.1 อาชีพเดิมกิจกรรมที่มีรายได้และไม่มีรายได้ของเกษตรกร 1.2 ความพร้อมที่จะเข้ารับการอบรม/สัมมนา 1.3 วิทยากรผู้มีความรู้ความชำนาญในการฝึกอบรม
2. งบประมาณ	2. มีงบประมาณสนับสนุน
3. วัสดุอุปกรณ์	3. มีวัสดุอุปกรณ์พอเพียง
4. เทคโนโลยี	4. มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม

3.3.2 กระบวนการ (Process Indicators)

สิ่งที่ต้องประเมิน	ตัวชี้วัด
1. การฝึกอบรม	1. มีการฝึกอบรมตามที่กำหนดไว้ด้วยความเรียบร้อย
2. การศึกษาดูงาน	2. มีการศึกษาดูงานตามแผน
3. การจัดกลุ่มอาชีพ	3. มีกลุ่มอาชีพ
4. การปฏิบัติกิจกรรมด้านอาชีพ	4. มีกิจกรรมอาชีพเกิดขึ้น
5. การจัดระบบตลาด	5. มีระบบการจัดการด้านตลาดที่เหมาะสม

3.3.3 ผลงาน (Output Indicators)

สิ่งที่ต้องประเมิน	ตัวชี้วัด
1. การฝึกอบรม	1. จำนวนผู้ผ่านการฝึกอบรม
2. การศึกษาดูงาน	2. จำนวนผู้ได้ไปศึกษาดูงาน
3. การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ	3. จำนวนกลุ่มอาชีพจำแนกตามประเภทอาชีพ
4. การปฏิบัติกิจกรรมด้านอาชีพ	4. กิจกรรมอาชีพที่เกิดขึ้น
5. การจัดระบบตลาด	5. มีระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยนในระดับชุมชน

3.3.4 ผลลัพธ์ (Effect Indicators)

สิ่งที่ต้องประเมิน	ตัวชี้วัด
1. ความสามารถในการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองของเกษตรกร	1. ความรู้ความเข้าใจในด้านการอาชีพเกษตรแบบพึ่งตนเอง 2. ความสามารถในการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน 3. ระดับการลดรายจ่ายในครัวเรือน 4. การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน 5. การใช้ปัจจัยการผลิตภายในครอบครัว/กลุ่ม 6. การออม 7. การใช้แรงงานในครอบครัว 8. ระดับหนี้สินลดลง 9. การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกในครัวเรือน 10. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง 11. การใช้เทคโนโลยีแบบพื้นบ้าน 12. มีความเชื่อมั่นในอาชีพของตน 13. มีการแก้ไขปัญหาในระบบกลุ่ม 14. มีการประกอบกิจกรรมอาชีพใหม่เพิ่มขึ้นและมีความต่อเนื่อง

3.3.5 ผลกระทบ (Impact Indicators)

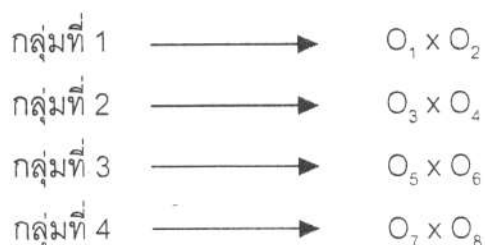
สิ่งที่ต้องประเมิน	ตัวชี้วัด
- สภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร	- เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับครอบครัวและกลุ่ม

3.4 การออกแบบงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่
2. จัดกลุ่มหรือประเภทกิจกรรมอาชีพที่ได้จากการวิเคราะห์ตามข้อ 1
3. คัดเลือกประเภทกิจกรรมอาชีพที่กลุ่มสนใจมากที่สุดเพียง 4 กิจกรรม
4. จัดกลุ่มสนใจตามกิจกรรมอาชีพ
5. ดำเนินกิจกรรมแทรกแซงในแต่ละกลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง
  - ฝึกอบรม
  - การศึกษาดูงาน
  - การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
  - ปฏิบัติกิจกรรมด้านอาชีพ
  - การจัดระบบตลาด
  - การนิเทศติดตามผล
6. ทดสอบ ประเมินผล/สรุปทางเลือก

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเชิงปฏิบัติการ โดยมีกลุ่มศึกษาเปรียบเทียบ 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่เกษตรกรมีความสนใจมากจากลำดับ 1-4 ในแต่ละกลุ่มจะมีการทดสอบก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง แล้วนำผลมาเปรียบเทียบดังแสดงเป็นแผนภูมิต่อไปนี้

O_1, O_3, O_5 และ O_7 เป็นการศึกษาก่อนกิจกรรมแทรกแซง
 X กิจกรรมแทรกแซง
 O_2, O_4, O_6 และ O_8 เป็นการศึกษาหลังกิจกรรมแทรกแซง

3.5 แหล่งข้อมูล

3.5.1 ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย งานวิจัยด้านการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง การประกอบอาชีพทฤษฎีใหม่ หนังสือเล่มเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน การเกษตร บทความ เอกสารโรเนียว

3.5.2 ได้จากการศึกษาในภาคสนาม (Field study) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และสอบถาม หัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลนาซ่า อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น

3.5.3 การเลือกพื้นที่บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลนาซ่า อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพราะเป็นชุมชนที่ผู้ศึกษาอาศัยอยู่ มีเครือข่ายและมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ประกอบกับเป็นช่วงที่คนในชุมชนกำลังแสวงหาทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพราะปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ การอพยพกลับคืนถิ่นตลอดจนปัญหาภาวะความแห้งแล้งต่อเนื่องมาหลายปี กิจกรรมอาชีพเดิมไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอแก่ครอบครัว ขณะเดียวกันชุมชนก็มีโอกาสในการรวมตัวกันเพื่อแสวงหาทางเลือกอาชีพและกิจกรรมเพิ่มรายได้

3.6 การสุ่มตัวอย่าง

3.6.1 ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลนาซ่า อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 228 ครัวเรือน

3.6.2 การสุ่มตัวอย่าง มีวิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.6.2.1 สุ่มจำนวนครอบครัวที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมประกอบอาชีพ จำนวน 4 กิจกรรม คือ ปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ทอผ้า และแปรรูปเกษตร

แบบพึ่งตนเอง โดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ให้ได้กิจกรรมอาชีพละ 20 ครอบครัวรวม 80 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 35.08

3.6.2.2 สุ่มตัวอย่างจากสมาชิกครอบครัว ๆ ละ 1 คน โดยเจาะจงผู้ที่ เป็นหัวหน้าครอบครัว

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มกิจกรรม การเยี่ยมบ้าน ประชุมกลุ่มใหญ่ การจัดกระบวนการกิจกรรมแทรกแซง

3.7.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

3.8 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

1. ระดับครอบครัว 80 ครอบครัว
2. ระดับกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผักปลอดสารพิษ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มทอดผ้า และกลุ่มแปรรูปเกษตร

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.9.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยค่า t-test ค่า F-test และ Chi-squares โดยอธิบายความตามผลสถิติ

3.9.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การพรรณนาความ (Descriptive Quality) ในประเด็น ดังต่อไปนี้

- (1) การวิเคราะห์การพึ่งตนเองของกลุ่ม
- (2) การวิเคราะห์การประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองของกลุ่ม